

Visitatieverslag

Visitatie vanuit FPO Rijnmond en Berséba op de Ds. J. Polyanderschool te Dordrecht

op 12 november 2019

Onderwerp: Het leerkrachthandelen met betrekking tot moeilijk verstaanbaar gedrag in de groep en individueel.

Visitatieverslag

Federatieve Vereniging voor Primair Onderwijs op Reformatorische Grondslag
Regio Rijnmond
Cluster Barendrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Zwijndrecht, Ridderkerk, Dordrecht

Samenwerkingsverband Berséba
Passend Onderwijs voor primair en speciaal onderwijs
Regio Rijnmond

Reformatrice
school voor basisonderwijs
Ds. J. Polyanderschool

Naam van de school: Ds. J. Polyanderschool
Directeur: de heer B.A.D. van der Wulp
Adres: Atmosfeerstraat 34-36
3328 GD Dordrecht
Datum visitatie: 12 november 2019
Visitatieteam:

A.F. van Baarle	Schooldirecteur	Ds. Abraham Hellenbroekschool	Zwijndrecht
N. van den Berg (voorzitter)	Schooldirecteur	Rehobôthschool	Barendrecht
J.C. Bezemer	Schooldirecteur	Willem de Zwijgerschool	Hendrik-Ido-Ambacht
J. Gorter	Schooldirecteur	Ds. G.H. Kerstenschool	Ridderkerk
A. Visser	Schooldirecteur	Augustinusschool	Papendrecht
J. de Waard	Regiomanager	Berséba	Regio Randstad
A. de Jong (verslaglegging)	Secretaresse		

Versie verslag: 2.0
Datum verslag: 28 januari 2020

Woord vooraf

De visitatie vond plaats vanuit de Federatieve Vereniging voor Primair Onderwijs op Reformatorische Grondslag (FPO) in de regio Rijnmond, waarin binnen de diverse clusters van scholen intercollegiale visitaties worden uitgevoerd. De regiomanager van het samenwerkingsverband voor Passend Onderwijs Berséba sluit, indien mogelijk, aan bij de visitatie, als het onderwerp zich daarvoor leent.

Tijdens deze kwaliteitsbezoeken wordt geprobeerd de ontvangende school antwoorden te geven op de door de school gestelde vragen. Aan de hand van documenten, gesprekken en groepsbezoeken wordt het te onderzoeken beleidsgebied in kaart gebracht. Ter afsluiting geven de visitatoren feedback en doen zij suggesties ter verbetering.

Gezamenlijk leren staat centraal. Het onderwerp dat tijdens de visitatie in Dordrecht aan de orde was, is voor de meesten van de visitatoren geen onbekend terrein. Vanuit de eigen ervaring en kennis wordt gezocht naar antwoorden op de hulpvraag.

Het verslag geeft in hoofdlijnen weer, wat deze dag voor het voetlicht is gebracht.

Het kwaliteitsbezoek op de Ds. J. Polyanderschool te Dordrecht was de vijfde binnen het huidige cluster. Deo Volente in 2020 zal een volgende school van het cluster worden gevisiteerd. Het voorzitterschap rouleert.

Barendrecht, 6 januari 2020

Namens de visitatoren,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'N. van den Berg', written over a large, light-colored scribble or background mark.

N. van den Berg

Inhoudsopgave

Inleiding	5
1.1 Algemene doelstellingen van de kwaliteitsbezoeken	5
1.2 Schoolgegevens	5
1.3 Probleemstelling.....	5
1.4 Doelstellingen en beperkingen.....	5
1.5 Begripsbepaling	5
1.6 Werkwijze	5
1.7 Opbouw van het verslag.....	6
2. Uitvoering visitatie	7
2.1 Programma van de visitatie.....	7
2.2 Algemene indruk tijdens het bezoek.....	7
3. Bevindingen	7
3.1 Huidige situatie.....	7
3.2 Sterke punten	8
3.3 Mogelijke verbeterpunten	8
4. Conclusie en aanbevelingen	9
Tot slot	10
Reactie van de Ds. J. Polyanderschool	11

INLEIDING

1.1 Algemene doelstellingen van de kwaliteitsbezoeken

De algemene doelstellingen van de kwaliteitsbezoeken zijn als volgt:

- Collegiaal visiteren, met leereffect voor zowel de bezochte school als de visitatoren;
- Leerpunten en ontwikkelingen eventueel delen op het FPO-directieberaad;
- De regiomanager van Berséba kan verantwoording afleggen in het samenwerkingsverband en beleid afstemmen op geconstateerde situaties;
- De resultaten van de visitatie kunnen meegenomen worden bij het vierjaarlijks onderzoek door de Inspectie van het Onderwijs.

1.2 Schoolgegevens

De school geeft primair onderwijs en gaat uit van de Vereniging Christelijk Onderwijs op Reformatorische Grondslag in Dordrecht. Deze vereniging stelt zich ten doel onderwijs te verstrekken op grond van het onveranderlijke Woord van God naar de verklaring van de Drie Formulieren van Enigheid, die vastgesteld zijn in 1618-1619. Er werd op 1 oktober 2019 onderwijs gegeven aan 234 leerlingen.

1.3 Probleemstelling

Het volgende onderwerp heeft de school ingebracht voor de visitatie:

'Het leerkracht handelen met betrekking tot het pedagogisch klimaat zowel ten opzichte van de groep als richting individuele kinderen (in het licht van groepsvorming en moeilijk verstaanbaar gedrag zoals verwoord in het SOP en schoolplan)'.

1.4 Doelstellingen en beperkingen

Met de uitkomsten van de visitatie wil de Ds. J. Polyanderschool extra aanbevelingen krijgen ten aanzien van deze problematiek.

De volgende zaken zijn niet meegenomen in de visitatie:

1. Specifiek onderzoek naar de zorgstructuur middels een gesprek met de gedragspecialist of de IB'ers;
2. De veiligheidsbeleving van de leerlingen;
3. Het meest recente inspectierapport.

1.5 Begripsbepaling

Het visitatieteam is er vanuit gegaan dat bij moeilijk verstaanbaar gedrag een leerling complexe problemen heeft, ook vanuit de thuissituatie. Met dit gedrag wordt daarom niet zozeer bijvoorbeeld (enkel) AD(H)D of ASS bedoeld. De MT/IB-leden noemden gedragingen zoals door de klas lopen, slaan, gezagsondermijning of juist onopvallend 'ellebogenwerk', waarbij de oorzaak ervan in het kind gezocht moet worden.

1.6 Werkwijze

Voor het evaluerende onderzoek zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

1. De Schoolgids 2019-2020;
2. De Kijkwijzer Leiding Geven;
3. Het Schoolplan 2019-2023;
4. Het Schoolondersteuningsprofiel 2019-2023;
5. Het plan voor scholing van leerkrachten in 2019-2020 op het gebied van groepsdynamica en mentale weerbaarheid;
6. Een gesprek met de directeur en de MT-leden, waarvan drie personen tevens IB'er zijn en de vierde tevens studieloopbaanbegeleider en lerarenopleider;
7. Een gesprek met acht leerlingen uit de groepen 5, 6, 7 en 8;
8. Een gesprek met tien tot twaalf teamleden;
9. Een gesprek met zeven ouders van leerlingen;
10. Korte bezoeken aan een aantal klassen.

1.7 Opbouw van het verslag

In het volgende hoofdstuk wordt een indruk gegeven van de uitvoering van de visitatie. De bevindingen worden in hoofdstuk 3 weergegeven, ingedeeld in sterke punten en eventueel te verbeteren punten. Hoofdstuk 4 bevat tenslotte de conclusies en aanbevelingen van de visitatoren.

2. UITVOERING VISITATIE

2.1 Programma van de visitatie

Het programma van het bezoek was als volgt:

08.45-09.30 uur	Opening Vorbereiding IB-kamer
09.30-10.00 uur	Gesprek met directeur en MT/IB IB-kamer
10.00-10.45 uur	Groepsbezoeken
10.45-11.30 uur	Pauze en voorbereiden IB-kamer
11.30-12.00 uur	Gesprek met leerlingen groep 5 t/m 8 Personeelskamer
12.00-12.15 uur	Vorbereiding gesprek met team IB-kamer
12.15-12.45 uur	Gesprek met team Personeelskamer
12.45-13.15 uur	Lunchpauze IB-kamer
13.15-13.45 uur	Gesprek met ouders Personeelskamer
13.45-14.30 uur	Analyseren bevindingen en opstellen aanbevelingen IB kamer
14.30-15.15 uur	Eindgesprek Personeelskamer

2.2 Algemene indruk tijdens het bezoek

Tijdens de groepsbezoeken en de verschillende gesprekken is geconstateerd dat praktisch alle leerlingen gewenst gedrag vertonen. De leerlingen zijn taakgericht bezig. Leerlingen hebben het fijn op school en ouders zijn positief over de school. Leerlingen spreken begrip uit voor andere leerlingen die moeilijk(er) verstaanbaar gedrag vertonen.

Vanuit het gesprek met de leerkrachten trekken we de conclusie, dat zij de leerlingen met moeilijk verstaanbaar gedrag graag een stapje verder willen helpen in hun persoonsontwikkeling.

De ouders en de leerlingen merkten op dat er bij de leraren verschil is in vaardigheden wat betreft het omgaan met moeilijk verstaanbaar gedrag.

Het visitatieteam erkent dat de problematiek van moeilijk verstaanbaar gedrag voor leerkrachten niet gemakkelijk is.

3. BEVINDINGEN

3.1 Huidige situatie

- Het onderzochte onderwerp is door het team gekozen om in de komende jaren (zie schoolplan) meer vaardigheden voor te ontwikkelen. Het is door het MT aangedragen als thema voor de visitatie.

- Het MT/IB geeft aan dat, ondanks onderlinge hulp, leerkrachten zich niet competent voelen om met leerlingen met moeilijk verstaanbaar gedrag om te gaan en tegelijkertijd de gehele groep te bedienen.
- Een aantal leerlingen met moeilijk verstaanbaar gedrag heeft een moeilijke thuissituatie, die ook belemmerend werkt op school.
- De problemen doen zich voor in de hele school, hoewel er in de onderbouw meer leerlingen zijn met moeilijk verstaanbaar gedrag, omdat sommigen daarna uitstromen.
- De problematiek lijkt heftiger te worden in onze samenleving. De verwachting bij zowel de school als het visitatieteam is dat het aantal leerlingen met moeilijk verstaanbaar gedrag ook in onze gezindte in de toekomst zal toenemen.
- De begeleiding vanuit Berséba (school) en vanuit de gemeente (thuis) versterkt elkaar niet altijd.
- Er is een werkgroep 'Gedrag', waarin de gedragspecialist(en) en leerkrachten participeren.

3.2 Sterke punten

- a) In de school is kennis en kunde aanwezig over gedrag. Er zijn gedragspecialisten en er is onderwijsassistentie. OA heeft ook specifieke kennis over gedrag. Er wordt gebruik gemaakt (o.a.) van intervisievergaderingen, om bij elkaar hulp te zoeken. De zorgstructuur functioneert goed. Leerkrachten weten waar ze terecht kunnen.
- b) Een time-out voor een leerling kan met ambulante collega's worden georganiseerd en dat werkt goed. Onderzocht wordt of er een ruimte kan komen, zodat er structureel mogelijkheid is voor een time-out voor leerlingen. Dat komt ten goede aan de leerkrachten en de klassen, omdat leerkrachten aangeven dat er momenteel teveel energie gaat naar leerlingen die uit de band springen, ten opzichte van de aandacht voor de hele klas.
- c) Tijdens het huidige schooljaar worden, vanuit het school-/jaarplan, drie scholingsmiddagen aangeboden aan het team op het gebied van groepsdynamica en mentale weerbaarheid.
- d) De school durft zich kwetsbaar op te stellen richting ouders en er alles aan te doen om problemen op te lossen. De betrokkenheid en positieve inzet van het team en de ouders is goed. De houding van directie en team wordt door ouders gewaardeerd.
- e) De kernwaarden (regenboogmodel) zijn in alle geledingen bekend, hoewel ze niet in elke klas hetzelfde functioneren. Veel leerkrachten werken aan persoonsvorming van de leerlingen.
- f) De school leert kinderen omgaan met medeleerlingen die ander gedrag vertonen. Kinderen met afwijkend gedrag worden geaccepteerd. Er is wat dat betreft een open cultuur.
- g) De samenwerking met de ouder-kind-coach (OK-coach) verloopt goed. Leerkrachten erkennen dat nauwe samenwerking met ouders mogelijk is.

3.3 Mogelijke verbeterpunten

1. Het is soms lastig om een traject met hulpverlenende instanties tot een goed einde te brengen. Dit kan vastlopen op (het ontbreken van) financiering door de gemeente, wachtlijsten of de lange doorlooptijd bij gemeenten, voordat een beslissing genomen wordt.
2. Kindgesprekken lijken niet structureel te worden gehouden door alle leerkrachten met alle leerlingen, zoals in het schoolondersteuningsplan is verwoord.
3. Leerkrachten en leerlingen kunnen lijden onder een leerling. Ouders denken dat er veel aandacht gaat naar moeilijk verstaanbaar gedrag. Het gevaar is aanwezig dat er te veel tijd, energie en middelen gaan naar een leerling met moeilijk verstaanbaar gedrag.

4. Het onderwijssysteem (in het algemeen) lijkt meer op didactiek gericht te zijn. Er wordt veel geïnvesteerd in bijvoorbeeld differentiatie op leerstof. Meer differentiatie op gedrag kan ervoor zorgen dat er minder 'moeilijk verstaanbaar' gedrag wordt getoond.
5. De inhoud van de aangeleverde stukken is vrij summier ten aanzien van het visitatieonderwerp. In hoeverre is het probleem vanuit emotie opgekomen? Is er daadwerkelijk in beeld hoe groot het probleem is?
6. Sommige MT-leden zijn tegelijkertijd IB'er en groepsleerkracht. Daarbij is het goed dat er een collega ingeschakeld wordt in het geval dat deze personen zelf hulp kunnen gebruiken. Een collega die meekijkt, kan objectief zijn. De school probeert verstrengeling van rollen te voorkomen. Op het moment dat het een kind betreft uit de eigen groep wordt een collega-IB'er of de directeur bij een overleg betrokken.
7. Ouders geven aan dat het goed is om met de leerlingen een gesprek te hebben, wanneer leerlingen zich hebben misdragen, maar dat straffen ook een functie heeft. Ze hebben het idee dat met name startende leerkrachten zoeken naar een houding tussen lief en streng, terwijl dat elkaar niet uitsluit.

4. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Groepsvorming, persoonsvorming en moeilijk verstaanbaar gedrag zijn aan de orde geweest. Met wat gehoord en gezien is, is de volgende conclusie getrokken:

Moeilijk verstaanbaar gedrag is op de Ds. J. Polyanderschool niet dominant aanwezig, maar wordt wel geregeld als heftig ervaren; de verwachting is dat het in aantal en complexiteit zal toenemen. De twee belangrijkste aanbevelingen zijn gericht op het handelen door de leerkracht en beleidsvorming. Dat de leerkrachten tijdens dit cursusjaar scholing krijgen op het gebied van groepsvorming en mentale weerbaarheid, is een goed startpunt.

De hierna volgende aanbevelingen worden aan de Ds. J. Polyanderschool gedaan.

1. Zorg dat de ondersteuningsstructuur in de basis op orde is. Blijf investeren in de bijvoorbeeld 80% van het aantal leerlingen in de klas dat qua gedrag met een basisaanpak bediend kan worden. Dat werkt ook preventief tegen uitzonderlijk gedrag. Voor de diverse geledingen van de school is deze aanbeveling als volgt uitgewerkt:

1.1 Op strategisch/tactisch niveau:

- a) Om een beter beeld te krijgen van moeilijk verstaanbaar gedrag dient er een analyse gemaakt te worden met de beschikbare data. Dan wordt inzichtelijk wat er werkelijk aan de hand is. Dan wordt er geen beleid gemaakt n.a.v. incidenten, maar wordt een gedegen analyse gebruikt als input voor het (jaar)plan.
- b) Maak duidelijk gefundeerde keuzes in het jaar(plan) om ernstige vormen van moeilijk gedrag te voorkomen. Aandacht geven aan groepsdynamiek is zo'n keuze, net als het voeren van kindgesprekken.
- c) De problematiek lijkt soms heftig zijn. Het management heeft de taak om er zorg voor te dragen dat er tijdig wordt ingegrepen, ook als een leerkracht het (nog) wel aan kan.

- d) Het blijft nodig dat het management leerkrachten hun kennis en kunde laat vergroten, gezamenlijk of individueel, met het oog op gedragsproblematiek en groepsdynamiek.

1.2 IB/gedragspecialist:

- e) Binnen de zorgstructuur kan nagedacht worden over het structureel bieden van een time-outruimte zodat de leerkracht en de klas ontlast worden wanneer een leerling ontoelaatbaar gedrag vertoont.
- f) Onderzoek met Jeugdzorg de mogelijkheden voor een gezamenlijk plan van aanpak in de verantwoordelijkheden en mogelijkheden bij de leerlingen die extra begeleiding nodig hebben. Optimaliseer de samenwerking.

1.3 Op groepsniveau:

- g) Maak een plan voor een leerling die moeilijk verstaanbaar gedrag vertoont, zodat je daar in voorkomende gevallen op terug kunt vallen en er zodoende op dat moment weinig energie in gestoken hoeft te worden. De leerling krijgt een time-out en de leerkracht gaat verder met de groep (de 80%).
- h) Een goed groepsklimaat werkt preventief richting leerlingen die moeilijk verstaanbaar gedrag vertonen.
- i) Vraag je af wat je groep op pedagogisch gebied nodig heeft om te kunnen groeien en laat de didactische aanpak daarop aansluiten.

1.4 Op leerkrachtniveau:

- j) De ene leerkracht heeft meer of andere ondersteuning nodig dan de andere leerkracht. Stel een persoonlijke leervraag op en zoek eventueel hulp daarbij (maatwerk). Erken het voor jezelf als je hulp nodig hebt.
- k) Ontwikkelen in kennis en vaardigheden, zodat (eigen) emoties beter herkend en begrepen worden en meer ingezet worden in de communicatie met leerlingen met moeilijk verstaanbaar gedrag.
- l) Bedenk hoe je omgaat met *ruimte geven* en *ruimte begrenzen* van leerlingen. Beide zaken zijn nodig om het gedrag in juiste banen te leiden.

2. Een lijnfunctie heeft andere taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden dan een staffunctie. Bij een eventuele hulpvraag van een leerkracht die meerdere functies heeft, is de actieve betrokkenheid van de directeur of collega-IB'er gewenst.
3. School mag duidelijker en consequenter begrenzen richting kinderen in het hanteren van de eigen regels. Vooral de startende leerkrachten dienen hier aandacht voor te hebben. Het is aan te bevelen dat hier meer ruimte voor wordt gemaakt in het begeleidingsplan.

TOT SLOT

Het is mooi om te merken dat het team een gezamenlijke *drive* heeft om beter te leren omgaan met moeilijk verstaanbaar gedrag. Gezien de groeiende problematiek op dit gebied en de ontwikkelingen ten aanzien van het speciaal onderwijs, zijn kennis en vaardigheden op dat gebied essentieel.

REACTIE VAN DE DS. J. POLYANDERSCHOOL

Namens het team en het MT ben ik het auditteam erkentelijk voor hun bezoek aan onze school. Hun aanbevelingen nemen we mee tot verdere doordenking en toepassing in ons omgaan met dit boeiende, maar dikwijls ook lastige thema.

Dordrecht, d.d. 03-02-2020

B.A.D. van der Wulp

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke extending to the right.